

BALATON: A LÉT HATÁRÁN

Az elmúlt év márciusában Balatonfüreden interjút adtam a Füred Tv részére a tó állapotával kapcsolatosan. Az adáshoz két hozzászólás érkezett, mondhatnám egy „rossz” és egy „jó”, de mindkettőt nagyon köszönöm. A „rossz” felteszi a kérdést: ki ez a Fekete Péter? Milyen végzettség, tudományos háttér kell ahhoz, hogy valaki „független Balaton-szakértő” legyen? Elég az, hogy valaki a Balaton mellett él, és máris évek óta ijesztgethet minket? A „jó” megvéd és szerinte, ha valaki saját méréseit teszi közzé és média ezt közli, az teljesen rendben van.

Mindkettőre 2012 elejének történéseivel tudok válaszolni. Január másodika reggelén a hírek utáni lapszemlében ismertették a Magyar Nemzetben megjelent Kiszáradás veszélyezteti a Balatont? című írást. Gyors újságvásárlás után a következőket olvastam: „Sötét képet rajzolnak egyes Balaton-szakértők a tó jövőjéről, néhányan határozottan állítják: másfél évtized múlva megkezdődhet legnagyobb hazai tavunk kiszáradása.” Mivel rajtam kívül senki sem mondott ilyesmit, mint „egyes szakértő”, felkészülten vártam a média érdeklődését, ami kilenc óra tájban be is következett. Telefonmegyeztetések után tizenegy órától sorban adtam a tv-interjúkat. Két óra sem kellett a média szorgos munkásainak, hogy információtüredékekből rám találjanak. Egyébként az ominózus mondatot az MTA klímaügyi albizottságának 2011. november 30-ai nyílt ülésén mondtam, amikor javaslatot nyújtottam be a Balaton vízháztartás-számításának és jelenlegi Balaton-stratégiánknak a felülvizsgálatára.

Meg kell mondanom, bár a bizottság javaslatomat befogadta, de a mai napig nem foglalkozott vele. Igen nehezen megy saját, hibás, számításuk korrigálása. Ennek megtörténtehez, úgy tűnik, ismét a média segítségét kell igénybe vennem. Természetesen a fenti javaslatomban csak hivatalos adatok szerepelnek. Saját mérésekkel nem rendelkezem, csak becslésekkel, amit mindig jelzek, ezzel bizonyára csalódást okozok a „jó” hozzászólónak. A „rossz” hozzászólót remélem meggyőzi, hogy felsőfokú műszaki végzettséggel, számos konferenciavitéval és hat évtizedes tóismerettel a hátam mögött, szakértői szinten foglalkozom e területtel. Talán az a tény is segíti ebbéli erőfeszitésemet, hogy a Balatonfüredi Napló 2012. márciusi számában közölt előrejelzésem: „őszre 80%-os valószínűséggel 40 cm körüli vízállást várok”, 100%-ban bevált, a vízállás ugyanis szeptember 21-e óta 39-40cm. Hivatalos szerveink mindezt nem mondhatják el előrejelzéseikről.

Ennyit bevezetésként, és most lássuk jelenlegi helyzetünket. Elég csak kisétálni a partra, és már láthatják is, hogy tavunk vízszintje igen alacsony, ahogy az előbb említettem, vízmérce szerint 40 cm körüli. Ez ugyan nem tekinthető rendkívülinek, hiszen akadt már ennél alacsonyabb vízállás a tó közelmúltjában, de ijesztően más, mint a korábbiak. A történelmi visszatekintést most mellőzve, zárt Sió-zsilip mellett, 2003-at kivéve, nem volt ilyen alacsony vízállásunk. Ha már 2003-at említettem, az akkori 23 cm-es minimum négy száraz év végkifejleteként alakult ki. Most két száraz év után ott tartunk, mint akkoriban három év után, ráadásul 7 cm-rel magasabb zsilipzáró szintről indultunk. A 2000-ben kezdődött akkori száraz időszak első évében fordult elő először, hogy a tó éves vízhozama, ahogy a tudomány nevezi, természetes vízkészletváltozása, negatív lett. Azóta ez már hatszor fordult elő, és a legjobb úton haladunk a hetedik felé (időközben ez már be is következett). A tó jelenlegi vízhiánya mintegy 20%, azaz eddig elvesztette vízmennyiségének egyötödét! Mindeközben egy olyan folyamat zajlik világonkban, amit globális felmelegedésnek, klímaváltozásnak hívunk.

Engem sokan vádolnak borúlátással, felesleges riogatással – konferenciákra sem hívnak, csak megyek –, de eddigi hosszú és rövid távú előrejelzéseim mindig pontosak voltak, és nem véletlen, hogy 2003-as megjelenése óta kritizálom a Tenni, vagy nem tenni? című akadémiai (MTA) jelentést. Ez a jelentés a vízháztartási adatok alapján nem tehetett volna közzé olyan végkövetkeztetést, amely a „nem tenni” mellett tette le a voksot (hogy milyen adatok alapján tette és hogyan, majd később kiderül). Ugyanis ez, a szakmai körökben csak nulla plusz változatként emlegetett javaslat juttatott minket

jelenlegi kiszolgáltatott helyzetünkbe, és ennek köszönhetjük, hogy a két évvel ezelőtti hatalmas víz-többletből semmit sem tudunk tartalékolni! Igen, kiszolgáltatott helyzetbe, mert jelenleg semmiféle eszközünk nincs egy várhatóan még tovább eszkalálódó helyzet kezelésére. Ráadásul megfelelő eszközök létrehozása évtizedes léptékű feladat, így arra sincs esély, hogy rövid távon változtassunk. Ezek után marad a „természet majd megoldja”, „a fürdőzőket nem zavarja a sekély víz”, „a hajókat kell a vízmélységhez igazítani és nem a vízszintet emelni”, „a Balatonnak biológiailag előnyös az alacsony vízállás”, „a vízszint ugyan alacsony, de a vízminőség kiváló” szlogenek mantrázása és a hirtelen megkezdett kikötőkotorgatások eredményességébe vetett hit.

Ez utóbbihoz csak annyit, hogy 1992. szeptember 19-én jelent meg a hajózási hatóság közleménye, a Tihany révi hajózóút módosításáról. A hozzá mellékelt térképről kiderül, hogy ennek keleti bejáratánál 2,3 m-nél kevesebb már a vízmélység. Hozzáteszem, a 2003-as tapasztalataim alapján a nyugati bejáratnál, a Club Tihanytól félkörben a szántódi mólóig sem lehet jobb a helyzet. Ezen az íven feneklett meg a szeptember 15-i félszigetkerülő versenyen a tó legújabb büszkesége, a Lillafüred 75-ös cirkáló. Azaz lassan odáig jutunk, hogy a kikötőből ki tudunk még jutni, de a két medence között már nem tudunk átjárni.

Állítólag a vízügynek van egy B terve, amit 50 cm alatti vízszintnél aktiválnának, de ezt az értéket már alulmúltuk, és nem történt semmi. Ami egyébként egy ilyen tervet illet, nem látom annak realizálását. Felmerülhet ugyan, hogy a nyirádi karsztvízkiemelés szivattyút aktiválják, de ez Münchhausen báró mocsárból meneküléséhez lenne hasonlítható. Jó lenne egyszer és mindenkorra leszámolni a karsztvíz vízpótlásra történő felhasználásával, ha nem akarjuk a tapolcai tavas barlangot, a hévízi tavat és a lakosság ivóvízellátását veszélybe sodorni, miközben eredményt sem tudunk felmutatni vele. Megjegyzésként csak annyit, hogy a felszín alatti vizeknél általában m^3/min , míg a feletteknél m^3/sec mértékegységet használnak, ami majdnem nagyságrendnyi különbség. A tó részére a továbbiakban szükségesnek látszó vízmennyiség biztosítása szivattyúk által gazdaságilag fenntarthatatlan (energia-tárolós erőműveket kivéve).

Összefoglalva: nehéz évekre kell felkészülnünk, ezeket minél kisebb veszteséggel túl kell élnünk. Félretéve eddigi benuhátságunkat szembe kell néznünk helyzetünkkel, számba kell venni lehetőségeinket, meg kell találnunk a legjobb megoldás(okat), majd ezeket kell minél gyorsabban megvalósítani. Éppen ezért én is csak a helyzetünkkel történő szembenézésre koncentrálok.

A VÍZHÁZTARTÁS ALAKULÁSA

A Balaton az 1800-as évek közepe óta (Sió-malmok elbontása, zsilip kiépítése, mederrendezés) hátrázott lefolyással rendelkező tó. Azóta felszíne nagyjából állandó, mintegy 600 km^2 . Egy ilyen jellegű tó látszatra nem követi a helyi klíma változásait, állapotára az elfolyó víz mennyiségéből tudunk következtetni.

Sokan kárhoztatják az akkori döntéshozókat, őket okolva mai gondjainkért, mondván, hiba volt a nagy tavat leengedni. Mindenesetre akkor elhatározott céljuk a vízszintet illetően, a mai vízmérce 0 értéke volt. Így gondolták megvédeni az akkoriban épült Déli-vasutat. Ez utóbbi sikerült, de a 0 szint tartása irreálisnak bizonyult. Ezért a kívánt vízszint értékét 32 cm-re emelték és ez 1921-ig érvényben maradt. Ezen időszakban, lényegében „ad hoc” jellegű vízszintszabályozás történt. Sokszor fordult elő a kívántnál magasabb és alacsonyabb vízállás. Végül ilyen körülmények mellett „sikerült” a szabályozott Balaton eddigi legalacsonyabb vízszintjét „előállítaniuk”. Ez a 35 cm-es érték, a vízfenék egy részének szárazra kerülésével azután sokkolóan hatott. Ekkortól, azaz 1921-től kezdve a kívánt szabályozási cél 75 cm lett (amit mára már 110 cm-re emeltünk), és innentől kezdve regisztrálják azokat a vízrajzi adatokat, melyekből a tó ebbéli állapota megítélhető.

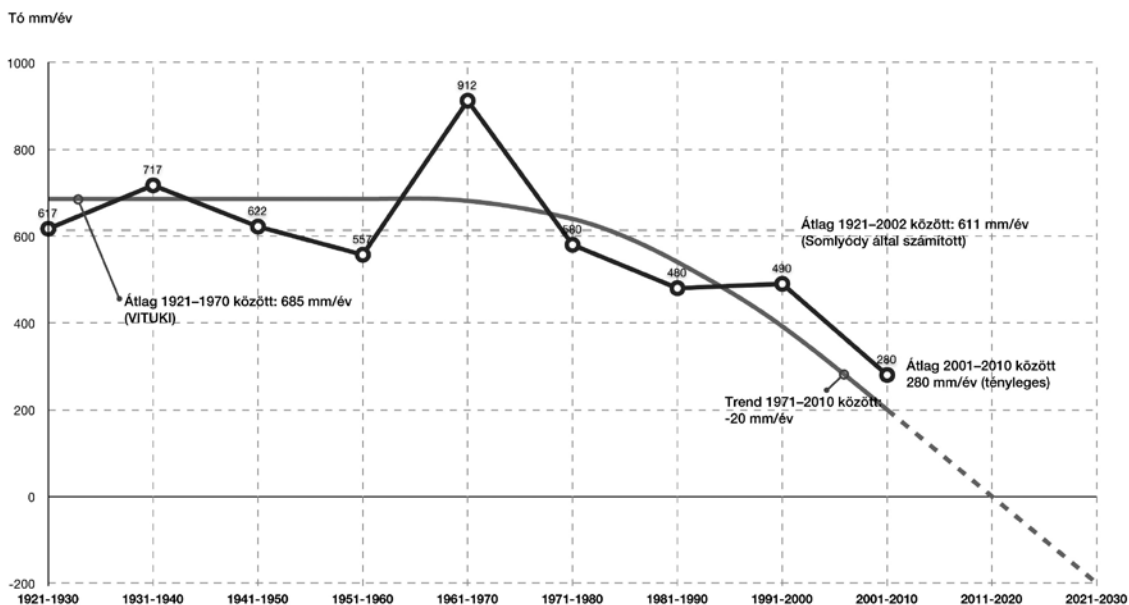
Tudományos célra használható adataink tehát 91 éve állnak rendelkezésünkre, és lássuk a legfontosabb alakulását, azaz az éves vízhozamok (természetes vízkészletváltozás) értékeit. Ezek összesítése először 1970-ig történt meg. Az eredmény 685 mm/év lett, azaz ötven év átlagában, évente majdnem 70 cm-nyi vizet lehetett a tóból elengedni!

Mindezek után 2002-ig kellett várni a következő összesítésre. Erre az ekkori vízszintcsökkenés által kiváltott közhangulat szolgáltatott okot. Az összesítést az MTA égisze alatt létre hozott bizottság, vezetője után a Somlyódy-bizottság végezte, amely 2003 őszén hozta nyilvánosságra eredményét. A bizottság igen érdekes munkamódszerrel dolgozott. Ha csak a megbízatásuk tárgyát képező, 1971–2002 közötti szakaszt vizsgálták volna, meg kellett volna állapítaniuk, hogy a Balaton víztartaléka jelentősen apadt. Az éves átlagérték 495 mm-re adódott, ami 30%-os csökkenést mutat (képzeljük el a BUX ilyen esését). Ezek az értékek azonban sehol sem jelentek meg – csak én számoltam ki az adatokból –, ugyanis a bizottság végül, az egész 82 év átlagát hozta nyilvánosságra, azaz vizsgálata harminckét évét „összemosta” a már vizsgált ötvennel. Így 611 mm/év eredményre jutott, ami csak 11%-os csökkenés, mindezt úgy kommunikálva, hogy a tó bőséges víztartalékokkal rendelkezik. Eszükbe nem jutott (vagy nem is akarták), hogy e jelentős csökkenést negatív trendként figyelembe vegyék, sőt kifejezetten tagadták trend létezését: „A matematikai-statisztika eszközeivel sem az évi középhőmérséklet, sem az évi csapadék idősorában nem mutatható ki trend.” Mindezek után még nem állottak erre a hibás alapra – parasztvakításként – matematikai-statisztikai valószínűségszámítást ültetni. Ez a tudomány megcsúfolása volt, és ezt az sem menti, hogy hibás adatokkal is dolgoztak.

Nézzük meg ezután a vizsgálat utáni kilenc évet, a balatoni vízügy évenkénti összesítése alapján. Az eredmény 312 mm/év. Azt hiszem, ehhez nem kell kommentár. További, közel 30%-os csökkenés!

Mindenki emlékszik a 2010-es tragikus évre, vörösiszap-ömlésével, árvizeivel, rengeteg csapadékkal együtt. Ugyanakkor itt áll a rákövetkező, tavalyi év, mely a Balatonra esett csapadék tekintetében példátlanul alacsony értéket, 309 mm-t produkált. Ezért, ha hosszú távra próbálunk tekinteni, minimum tízéves időszakokat vizsgáljunk. Ezt tettem én is, vagyis a mellékelt ábra nem más, mint a hivatalos éves adatok tízévenkénti összesítéséből kirajzolódó görbe. Látható, hogy az említett akadémiai jelentés megnyugtathatta volna a közvéleményt úgy is, ha az igazat mondja (a vízszint még visszajön), de felhívja a figyelmet az elodázhatatlan cselekvés szükségességére, azaz a magának feltett Tenni, vagy nem tenni? kérdésre, tennivel felel. Mostani helyzetünkben csak annyit tudok mondani, hogy emiatt tíz évet elveszítettünk.

A Balaton-vízgyűjtő vízhozama (Vh) tízéves átlagok alapján 1921–2010 között

A RÉSZADATOK VIZSGÁLATA

Először egy 2002-2003-as nem minden tanulság nélküli történetről lesz szó, amitől talán a mai napig feláll vízügyeseink hátán a szőr. Akkoriban egy Zsigovics Edit nevű újságíró hölgy azzal házalt, hogy azért olyan alacsony a Balaton vízszintje, mert a hivatalos szervek telekspekulációs céllal eleresztik. Nálam is járt és próbált támogatói közé invitálni. Kerek perec megmondtam neki, hogy hagyja abba ezt a képtelen vádaskodását, és ne vigye tévútra azt a küzdelmet, amit a valódi ok, a klímaváltozás felismerése érdekében folytatok. Sajnos nem ezt tette és még, a „királyi tv” élő adásáig is eljutott. Gyanítom, akkoriban a nevezetes „zsiliplehegesztés” is ezen akciójának következménye volt. Végül a vízügy beperelte a hölgyet, aki évek múlva el is vesztette a pert. Azt a kárt azonban – hogy emberek gondolkodását helyzetükkel való szembenézés helyett vádaskodások felé irányította, nem lehet utólag jóvátenni.

Természetesen az eset tanulságát én is levontam és azóta különös gondot fordítok az általam tévesnek tekintett nézetekkel szembeni vitára.

Most is egy ilyen vita alapkérdését fogalmazom meg.. Vajon miért van az a jelentős véleménykülönbség – azonos alapadatok mellett – az én „borúlátó” előrejelzéseim, valamint a hivatalos szervek optimizmusa között? Mielőbb meg kell találnunk, hogy mi okozza a vízháztartás ilyen mértékű romlását, ami ábrámból kirajzolódik. Folytatódik-e az a trend a vízháztartásban, ami azt valószínűsíti, hogy tizenöt év múlva negatívvá válik, vagy egy legújabb elméletnek van igaza (Eurolakes projekt), mely szerint a vízháztartás összetevői közötti koherencia megbomlása idézi elő jelen helyzetünket és így még van ötven-hatvan évünk a tó kiszáradásának kezdetéig?

Részemről a helyzet egyszerű. A nemzetközi és hazai mérésekkel, előrejelzésekkel összhangban a jelenség mögött az immáron negyven év óta kimutatható klímaváltozás áll. Ez csapadékcsökkenést, hőmérséklet-emelkedéssel együttjáró párolgásnövekedést okozott már eddig is, és a jövőben még inkább fog, ami további vízháztartásromlást eredményez. Tehát azonnal meg kell kezdeni a tó megmentésével kapcsolatos munkálatok sorát. Emellett célzott kutatások kellenek a görbe mélypontját, későbbi alakulását illetően.

Az ellenfél (nem ellenség) a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság részadatsora, melyet az ominózus MTA-bizottság és most az Eurolakes projekt is az ötven év beavatkozási időt eredményező modellfuttatásához felhasznált. Ezek az adatok azt valószínűsítik, hogy a probléma okozója nem a klímaváltozással együtt járó szárazodás, hanem a vízgyűjtő nem megfelelő működése. Ez esetben viszont előbb a vízgyűjtő kutatását kell elvégezni – éveken keresztül, nem kevés pénzért –, majd azután dönthetünk cselekvésről, ami, ha szükségessé válna, lehet, hogy már késői lesz.

Azaz, a kérdés – 2003 után is – ugyanaz: „tenni”, hogy tizenöt éven belül készen álljunk, „vagy, nem tenni” még negyven évig, és majd meglátjuk. Ezek a részadatok nem mások, mint a vízmérleg természetes összetevőinek adatai az elmúlt időszakokban. Egy tó vízháztartását a felszínére eső csapadék és a vízgyűjtőjéről befolyó vízmennyiség összege, valamint ebből levonandóan a tófelszín párolgási vesztesége határozza meg. Természetesen ezen összetevők értékei is változnak a klíma nedvesedésével-szárazodásával együtt. Idővel kialakul köztük bizonyos – a tóra és egész vízgyűjtőjére jellemző – arányosság. Ha ez felborul, az okát mindenképpen ki kell vizsgálni.

Az inkriminált adatsorok a www.kdtvizig.hu címen, az interneten megtekinthetők. Az éves összeállítások 1992 óta szerepelnek rajta, tehát az utolsó két legkritikusabb évtizedről képet ad. Elvégeztem egy összehasonlítást a különböző időszakok vízmérlegeiből az általam becsült adatokkal szemben. Ez kimutatta, hogy rendkívül nagy az eltérés a tóra hulló csapadék, a párolgás és a vízgyűjtőről bejövő vízmennyiség hivatalosnak tekinthető adatai és évek óta hangoztatott „amatőr” becsléseim között, miközben végeredményünk, az éves vízhozam (természetes vízkészletváltozás) értéke megegyezik. Vesztesre állok. (Itt kell megjegyeznem, hogy vízhozam számításomhoz éveken keresztül a sajtóból beszerezhető adatokat tudtam használni, így csoda az ilyen mértékű egyezés. Sem az illetékes minisztérium, sem a területi vízügy honlapján, sem másutt naprakész információ nincs arról, hogy a Sió-zsilip éppen zárva van-e, vagy sem és hogy éppen mennyi az áthaladó víz mennyisége. Nem csoda, hogy zavaros kép van a közvéleményben ennek mértékéről.)

Legelőször a legfontosabbnak tartott csapadékadatokot vettem részletes vizsgálat alá, mivel csapadékot, ha nem is célzottan a Balaton felszínére irányulóan, de más is mér az országban. Gyanúm beigazolódott. A KDT Vízig adatain kívül minden más forrás (OMSZ, saját műszaki igazgatóhelyettesük tanulmánya stb.) azt igazolta, hogy a becslésemhez közelálló értékek lehetnek a helyesek! Nem létezhet ugyanis, hogy az 1970-es összesítés 633 mm/év csapadékadatához képest – amelyhez 685 mm/év vízhozam tartozott – a legutóbbi évtized, alig csökkenő, 621 mm/év értéket produkált, miközben a vízhozam 280 mm/év értékre csökkent. A helyes érték 540 mm/év körüli lehet! Már ez az egy adat korrekciója is magával rántaná a többi módosítását, de folytassuk.

A párolgás adatainál nem tudtam kontrolladatokat beszerezni, itt a józan megfontolásra kell hagyatkoznom. El lehet-e képzelni, hogy a most már bizonyított szárazodás mellett, a mai párolgás adatainak alacsonyabbak lehetnek a negyven évvel ezelőttiéknél? A válasz – a vízügy adatainak ellenére – csak a nem lehet, tehát a párolgási adatok is biztosan hibásak! (A csapadékadatoknál említett OMSZ-jelentés egyébként, területünkre, mintegy 1,4 Celsius-fokos hőmérséklet-emelkedést is megállapított, ami önmagában is növeli a párolgást). Az itt feltüntetett adatok egyébként azt valószínűsítik, hogy valaki 1970–1990 között „nyúlhatott” bele a vízügy rendszerébe – valószínűleg újító szándékkal – és az így, elveszítette koherenciáját az első ötven év adataival.

A fentiekből következően, azután a vízgyűjtőről bejövő vízmennyiség sem lehet annyi, mint amennyi írva van. A vízgyűjtő igenis, nagyjából arányosan működik, jelenlegi gondjainknak nem lehet okozója. Működésének kismértékű torzulását okozhatja a Kis-Balaton újbóli létrehozása (mintegy 50 tóvízmilliméter veszteséget okoz), valamint az a csapadékcsökkenés, ami a vízgyűjtő nagy részét még a tónál is nagyobb mértékben sújtotta (–20% körül). Ugyanis nem létezhet, hogy most is elereszti valaki telekspekulációs célból a vizet, de most nem a Balatonból, hanem a vízgyűjtőről!

A legmeggyőzőbb bizonyíték azonban a fentiekre, előrejelzéseim bevalása a hivatalos becslésekkel szemben. Legyen az hosszú távú, most lejáró; rövid távú, szintén most lejáró; szembetűnő az eltérés javra. Márpedig a pontos előrejelzéshez a részadatok alakulásának ismerete is szükséges.

Más adatok is azt valószínűsítik, hogy 2025-ig bekövetkezik a vízhiányosabb állapotok elterjedése, azaz megkezdődik a tó kiszáradása. E folyamatban kirajzolódik egy tizenegy éves periodicitás (talán a napfolttevékenység vezérli), ami alapján, pár éves száraz időszakot követően a vízszint még visszatér, de a következő száraz időszak már végzetes lehet. Azaz tizenöt évünk lehet és nem ötven!

A fentiek azt jelentik, hogy az egész országot tíz éve félrevezették a Balaton helyzetét illetően. Kontrollálatlan, minden koherenciát nélkülöző adatokra alapozott számításokkal hamis biztonságtudatot ébresztettek, amiből most fel kell ébrednünk.

Innen, a Balaton egyik legszebb pontjáról üzenem Balatonfüred, a Balaton-parti települések, a Balaton-régió és az ország közvéleményének, hogy a Balaton léte – már a most élő generációk számára is – kérdésessé vált. Állapota azonnal elkezdendő, tudatosan átgondolt, évtizedes léptékű beavatkozás-sorozatot igényel!

TEENDŐINK

Ha már cselekednünk kell, akkor nem mindegy, hogy mit és mennyiért. Először foglalkozunk a „mit” kérdésével. Amikor 2004. február 10-én megjelent a Népszabadságban a Mennyit ér nekünk a Balaton? című egész oldalas cikkem, és utána az év május 25-én átadtam a környezetvédelmi bizottságnak az általa megrendelt, A Balaton-probléma megközelítése a gyakorlati tapasztalatok oldaláról című szakvéleményemet (ellentanulmányomat), nem gondoltam, hogy évtizedes harcba kezdek nyilvánvaló igazam bizonyítására. Ezen írásaim (és még sok további) tartalmazzák azon elvi és ezen elvekre épülő gyakorlati teendők összességét, melyek a Balaton vízpótlásának jó – a környezeti-ökológiai szempontoknak a víztadó területekre is kiterjedő – megoldásait eredményeznék. Ezek részletezése már egy másik előadás terjedelmét igényelné.

A mennyiért kérdésének megítéléséhez egy pár információ. Az ismertett és kritizált MTA-jelentés 2003-as áron mintegy 12 milliárd forintba tette a vízszint, 110-ről 120 cm-re emelésének költségeit.

Mindezzel mindössze 60 millió m³ többletvíz tározását biztosította volna. Mai helyzetünkben ez már nem jelenthetne hosszú távú megoldást, és biológiailag sem lenne előnyös a tónak. Szerencsére, ebből szinte semmi sem készült el, viszont kísérletezgetések közben kétszer is (2006, 2010) sikerült eláztatni a tó délnyugati településeit. Más! A közelmúltban internetes írásokból értesültem, hogy a vízügy 25 milliárdos EU-támogatást nyert el dunai árvízvédelmi célokra. Nem ezen cél helyességét vonom kétségbe – bár a gyors vízlevezetés helyett itt is a vízmegtartás filozófiáját támogatnám a környezetvédő szervezetekkel egyetértve –, hanem örülök, hogy reális lehetőség lehet EU-s pénzek bevonása, ha végre cselekvésre szánjuk el magunkat.

Akkor elő a farbával, és idézem a már említett, 2004-ben írt *Mennyit ér nekünk a Balaton?* című cikkem befejező mondatait: „A vízbevezetés problémája a rendelkezésünkre álló XXI. századi technikai lehetőségekkel – nyugodtan mondhatom – megoldható. A költségeket tekintve nehéz a becslés, hiszen eltérő megoldások eltérő eredményekre vezetnek. Saját becslésem szerint a teljes ár, mintegy ötven kilométer autópálya megépítésének költségeit tenné ki, öt-hat évre elosztva. Mindenesetre közös kötelezettségünk lenne a legösszerűbb, a legjobb és ezen belül a legolcsóbb megoldást megtalálni.

Át kellene gondolnunk, mennyit ér nekünk a Balaton – nemcsak a partján élőknek, hanem mindannyiunknak.”

